

Spalničky

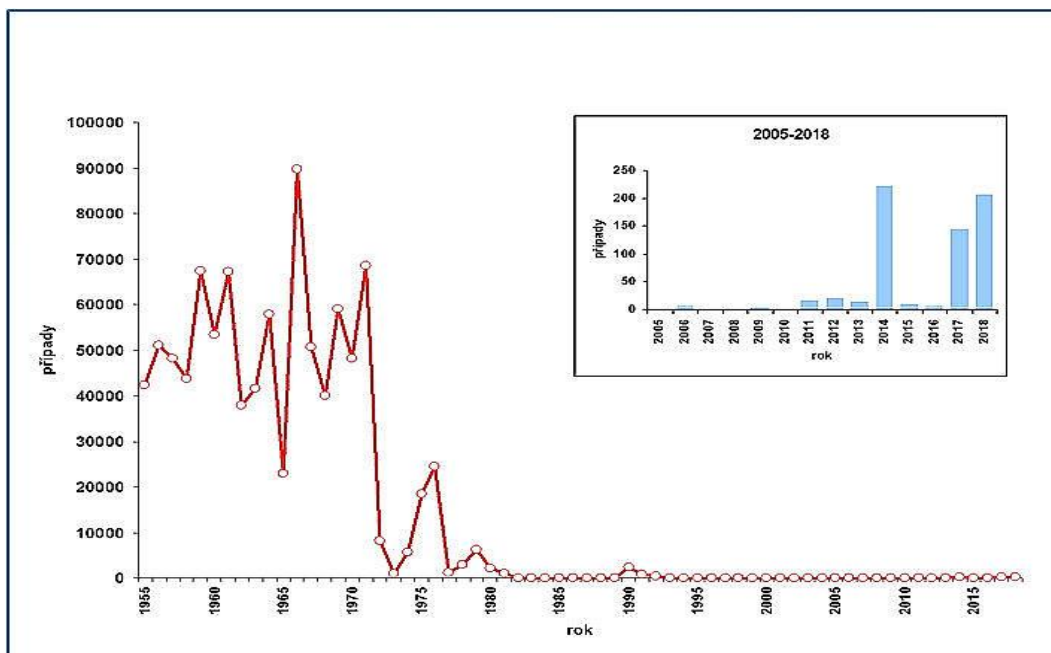
Spalničky se vyskytují na celém světě a patří k nejnakažlivějším infekčním onemocněním. Nejčastěji se projevují horečkou, zánětem spojivek a vyrážkou. Nebezpečnou komplikací je zápal plic a postižení centrálního nervového systému.

Výskyt

Před érou očkování každoročně onemocnělo asi 100 miliónů lidí, z toho 6 miliónů zemřelo. V roce 1998 byl Světovou zdravotnickou organizací vyhlášen program vymýcení spalniček, ale v důsledku poklesu proočkovanosti populace v posledním desetiletí se opět začínají vyskytovat epidemie spalniček.

Před zahájením pravidelného očkování v roce 1969 bylo v ČR ročně hlášeno v průměru 50 000 případů spalniček. V posledních letech jsme zaznamenali nárůst počtu případů, které, podobně jako v jiných státech Evropy, souvisí zejména se zavlečením (importem) onemocnění z jiného území, kdy v souvislosti s neúplným očkováním nebo s vyvanutím imunity po očkování vznikají epidemie.

Obrázek 1: Trend onemocnění spalničkami v České republice v letech 1955–2018. (Zdroj: Státní zdravotní ústav)

Prevence

Jedinou a neúčinnější prevencí je očkování proti spalničkám, které se provádí u dětí starších 12 měsíců; děti očkované v mladším věku nemusí vytvořit dostatečné množství protilátek. Pravidelné očkování je hrazeno a provádí se kombinovanou živou očkovací látkou proti spalničkám, příušnicím a zarděnkám (MMR) u dětí:

- a to nejdříve první den třináctého měsíce po narození dítěte, nejpozději však do dovršení osmnáctého měsíce věku dítěte (podání první dávky),
- druhá dávka očkovací látky proti spalničkám, příušnicím a zarděnkám se podává od dovršení pátého roku věku dítěte do dovršení šestého roku věku dítěte.

Zvláštní očkování proti spalničkám bylo od 1. 1. 2018 vzhledem k epidemiologické situaci v ČR zavedeno u lidí, kteří jsou nově přijímáni do pracovního nebo služebního poměru na pracovišti infekčním nebo dermatovenerologickém. Očkování je hrazené a provede se aplikací jedné dávky očkovací látky. U lidí s prokazatelně prožitým onemocněním spalničkami a u lidí s pozitivním titrem IgG protilátek proti viru spalniček se očkování neprovede.

Doporučené očkování: očkovat proti spalničkám lze i v dospělosti. Vzhledem k epidemiologické situaci ve světě nelze vyloučit možnost zavlečení sporadických onemocnění ze zahraničí, a případné onemocnění lidí v kontaktu s nemocným. Očkování proti spalničkám je doporučeno zejména pro

cestovatele, pokud jedou do oblastí, kde se onemocnění vyskytuje. Doporučené očkování proti spalničkám hrazeno není a platí si ji pojištěnci sami. Mohou při tom využít preventivní programy na podporu očkování své zdravotní pojišťovny.

Očkování živou vakcínou nelze provést u lidí se sníženou imunitou z důvodu chronického onemocnění nebo po podání léků na snížení imunity např. po transplantaci. Aby tito jedinci byli chráněni před vysoce nakažlivým onemocněním, jako jsou spalničky, je potřeba alespoň 95% proočkovanost populace, která zajistí kolektivní imunitu. Kromě lidí, kteří nesmí být očkováni ze zdravotních důvodů, existuje stejně jako u jiných vakcín malé procento jedinců, kteří nejsou schopni vytvořit protilátky po očkování. Proto je důležité, aby očkování podstoupili všichni, kteří nemají zdravotní kontraindikace očkování, aby princip kolektivní imunity fungoval.

Příznaky onemocnění

Onemocnění má dvě fáze. První trvá asi 4 dny, začíná vzestupem teploty, rýmou, kašlem a zánětem spojivek (katarální stadium). Druhou vlnu horečky následuje výsev vyrážky, která začíná za ušima a na zátylku a poté se šíří na obličej, dále na trup a končetiny (exantémové stadium). Po 5 dnech prudce klesá horečka a bledne vyrážka. Onemocnění může probíhat s komplikacemi (zánět plic, mozku, středního ucha), komplikace jsou častější u malých dětí a dospělých. V současnosti nejsou vzácností modifikované průběhy spalniček u lidí, kteří byli očkováni v dětství a došlo u nich k poklesu či vyvanutí imunity. Příznaky onemocnění jsou jen mírně vyjádřené a vyrážka nemusí mít typický charakter výsevu.

Další důležité informace

Inkubační doba: obvykle 7–21 dní.

Původce: virus spalniček (rod *Morbillivirus*).

Zdroj: nemocný člověk.

Přenos: přímým stykem s kapénkovou infekcí, vstupní branou viru jsou spojivky a sliznice dýchacího traktu.

Období nakažlivosti, vnímavost, imunita: spalničky patří k nejnakažlivějším infekčním onemocněním. Období nakažlivosti začíná den před začátkem prvních příznaků a končí do čtyř dní po vzniku vyrážky (exantému). Vnímaví jsou všichni lidé, kteří nemají protilátky proti spalničkám po očkování nebo prodělaném onemocnění spalničkami.